

אלא טעמא דרב, לפי שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות⁽⁹⁹⁾. דהיינו, אף על פי שעדיין מקפיד הוא על תנאו, מכל מקום אינו רוצה שתהא ביאתו ביאת זנות, ולכן בועל לשם קידושין⁽¹⁰⁰⁾.

ברם, אינו חייב לתת לה כתובה⁽¹⁰¹⁾, כיון שעדיין עומד הוא בתנאו שלא יהיו עליה נדרים, ונמצא שהיא גורמת לעצמה את

שלא התקיים התנאי ובטלו הקידושין למפרע.

אמר אביי:

לא תימא טעמיה דרב [אל תאמר: טעמו של רב] שצריכה ממנו גט, מכיון שכנסה סתם, ולא חזר על תנאו בשנית, שמא⁽⁹⁶⁾ אחולי אחליה לתנאיה [מחל על התנאי]⁽⁹⁷⁾. וחייב לתת לה כתובה אם רוצה לגרשה⁽⁹⁸⁾.

כיון שאין לנו ראייה מוחלטת שמחל על תנאו, רק מספק צריך לתת לה גט. אך אין מוציאים ממנו מומן בלא ראייה.

99. ובזה לא חלק עליו שמואל, שהרי משנה מפורשת היא בגיטין — "המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק. בית הלל אומרים — צריכה ממנו גט", וטעמם משום שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות.

אלא סבר שמואל, שכיון שהתנה, אינו חושש שמא לא התקיים התנאי, ובוועל על דעת הקידושין הראשונים. רשב"א.

100. כך הבאור לדעת רוב הראשונים. אך הר"ן כתב, שמכיון שאין אדם עושה ביאתו ביאת זנות מחל על תנאו הראשון, וממילא חלו הקידושין. ואין צריך לומר שחזר ובעל לשם קידושין. ועיין בתוספות.

101. הקשו הראשונים, והלא שנינו במסכת בבא קמא (פט א), "אסור לאדם שישהה את אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה, כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה" ולעיל (נו ב) מבואר שביאתו ביאת זנות. ואם כן, מה הועלנו בכך שאין אדם עושה ביאתו ביאת זנות, הרי כשאין לה כתובה ממילא ביאתו זנות?

ותרץ הרשב"א, היות והטעם שאסור לשהות בלא כתובה, הוא כדי שלא תהא מסורה לו

96. כתב הר"ן — שאין צד לומר שמחל בודאי על התנאי. רק כאן שיש צד לומר שמחל על התנאי צריכה גט מספק. ועיין בחידושי הגר"ע אייגר שהקשה עליו.

97. צריך לבאר כיצד מועילה מחילה על התנאי, הרי על הצד שימצאו עליה נדרים לא קדשה כלל, ואם כן אין כאן מעשה קידושין?

אכן התוספות כתבו, שלא מועילה מחילה לחוד, אלא כיון שחופה קונה, הרי חזרה ונתקדשה בחופה.

או באופן אחר יש לומר, שכך היה בדעתו בשעה שהתנה, שאם ירצה בקידושין בכל זאת, יתבטל התנאי.

אך הר"ן כתב, שאפשר למחול על התנאי, כיון שכוונת התנאי היא להנאתו, שלא יהיו בה דברים המפריעים לו, על כן הדבר תלוי בקפידתו בשעה שרואה בה את המומין או הנדרים. [ואמנם אם ראה והקפיד, ולאחר מכן התפייס, אינה מקודשת, כיון שבעת שהקפיד כבר בטלו הקידושין].

ובתשובות הרא"ש (מה) כתב אף יותר מכך — שמכיון ש"תנאי מילתא אחריתא", ואינו שיוור במעשה הקידושין, לכן אפשר למחול על התנאי ויחולו הקידושין.

98. כך הבאור לדעת רש"י. אך דעת התוספות, שגם בהוא אמינא אינו חייב לתת לה כתובה,

ובא עליה בעלה הראשון היה בדעתו לקדשה בביאה זו קידושין גמורים⁽¹⁰⁴⁾. ולכן לא הועיל לה מה שמיאנה בו לאחר מכן, והרי היא אשת איש, ואין תופסים בה קידושי השני.

ושמואל אמר: צריכה גט משני. כיון שכל הבועל על דעת קידושין הראשונים בועל, ולא התכוון בעלה הראשון לקדשה בביאתו בה, וכיון שלא היו נשואיה אלא מדרבנן, לכן תפסו בה קידושי השני.

אך מודה שמואל שאסורה לשני מדרבנן, כמבואר במסכת נדה. (נב א).

ואם כן, אכתי קשה לשם מה נחלקו רב ושמואל שנית גם בסוגיין?

ומשנינן: **צריכא!**

הגירושין. ובכל מקום שהאישה גורמת לעצמה את גירושיה אינה נוטלת כתובה⁽¹⁰²⁾.

ומקשינן: אם נאמר שנחלקו רב ושמואל בסברא זו, האם אדם עושה בעילתו בעילת זנות, או לא, **הא כבר פליגי בה חדא זימנא.** [כבר נחלקו בזה במקום אחר], ומדוע שבו ונחלקו בסוגיין?

והיכן נחלקו: **דאתמר** [נאמרה מימרא בבית המדרש]: **קטנה**⁽¹⁰³⁾ יתומה, שנישאת על ידי אמה ואחיה, וקידושיה מדרבנן, ונפקא מינה שיכולה למאן בקידושיה ולצאת בלא גט. אך היא **לא מיאנה. והגדילה.** ואחר שגדלה בא עליה בעלה הראשון, ומיאנה בו, **ועמדה ונישאת** לאחר.

רב אמר: אין צריכה גט משני. כיון שאדם יודע שאין קידושי קטנה כלום, ואינו רוצה לעשות בעילתו ביאת זנות, לכן כשגדלה

ב. מת האב, תקנו חכמים שיוכלו אמה ואחיה לקדשה, למי שיחפצו. ברם אינה צריכה גט, אלא יכולה למאן ולצאת ללא גטל.

ג. אם לא מיאנה בשעה שגדלה, אפילו אם לא בא עליה בעלה הראשון אחר שגדלה, תקנו חכמים שלא תוכל למאן עוד. ואם קיבלה קידושין מאחר צריכה גט משניהם.

ד. אם בא עליה בעלה הראשון כשגדלה, בזה נחלקו רב ושמואל בסוגיין, האם כוונתו לביאת קידושין, וממילא לא חלו כלל קידושי השני, ואינה צריכה ממנו גט.

או דלמא — כל הבועל על דעת קידושין הראשונים בועל, וקידושין אלו חלו רק מדרבנן, ואם כן תפסו בה קידושי השני, וצריכה גט משניהם.

104. ויש להקשות, כיצד היא מקודשת על ידי

כוונה, ודבר זה תלוי בדיעת הבעל, שיוודע שאין דעת אשתו סומכת על הנישואין אלא כזנות בעלמא, כיון שאין לה כתובה וקלה היא בעיניו להוציאה. וכין שכן, אף הוא דעתו לבעילה פגומה.

ולכן בנידון דידן, שעדיין אין הבעל יודע שלא התקיים התנאי, אין פגם בביאתו.

ומוסיף הגאון רבי אלחנן וסרמן — לפי דברים אלו, אם אבדה הכתובה בלא ידיעת הבעל או האשה, אין פגם בנישואיהם, כיון שכונתם לביאה מעולה.

102. ועיין עוד בקובץ שיעורים. ובר"ן.

103. הקדמה נצרכת לדיני קידושי קטנה: א. האב זכאי בביתו לקדשה למי שיחפץ. וחלים הקידושין מדאורייתא ואינה יוצאת בלא גט.

מדייקת הגמרא — כתובה הוא דלא בעיא, הא גיטא בעיא.

מאי לאו [האם לא מדובר] כשקידשה על תנאי וכנסה סתם?, ומבואר, שצריכה גט, כדעת רב.

תיובתא דשמואל!

ומתרצת הגמרא: לא! המשנה מדברת עג-ב כשקידשה סתם וכנסה סתם. ורק אז צריכה גט. אבל אם קידשה על תנאי וכנסה סתם הכי נמי דלא בעיא גיטא. כדברי שמואל.

ומקשינן: אם כן, אדתני ברישא — "המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת", ומשמע שגם כנסה על תנאי, ליתני חידוש גדול יותר — שאף אם כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת, כדברי שמואל, וכל שכן הא, שכנסה על תנאי?

ומשנינן: הכי נמי קאמר. זו באמת כוונת המשנה — "המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים, וכנסה סתם, ונמצאו עליה נדרים, אינה מקודשת. אך אם קידשה סתם וכנסה סתם תצא שלא בכתובה"⁽¹⁰⁵⁾.

דנה הגמרא: שנינו במשנה שאם קדשה סתם וכנסה סתם, ונמצאו עליה נדרים, תצא שלא בכתובה.

ודייקנו — כתובה הוא דלא בעיא, הא גיטא בעיא.

דאי אתמר בהיא, אם היו רב ושמואל נחלקים רק גבי קטנה שלא מיאנה,

הוא אמינא — דוקא בהיא קאמר רב שבוועל לשם קידושין, משום דליכא תנאה. [שלא התנה שלא יהיו קידושין], ולכן ודאי שכאשר חזר ובעלה כשגדלה, התכוון לבעול לשם קידושין, שהרי הכל יודעים שאין במעשה קטנה כלום.

אבל בהא [במקדש את האשה בתנאי שאין עליה נדרים וכנסה סתם], דאיכא תנאה, אימא מודי ליה לשמואל, שאינו רוצה להפר תנאו, שאין הוא חפץ באשה נדרנית, ואינה מקודשת.

ואי אתמר בהא, ואם היו רב ושמואל נחלקים רק בנידון דידן, כשהתנה בפירוש,

הוא אמינא — רק בהא קאמר שמואל שאינה מקודשת, כיון שהתנה בפירוש.

אבל בהך, היינו בקטנה שלא מיאנה, אימא מודי ליה לרב, שאין אדם עושה בעילתו ביאת זנות.

ולכן צריכא. [הוצרכו רב ושמואל לחלוק פעמיים].

הקשתה הגמרא לדברי שמואל:

תנן במשנתינו: "כנסה סתם, ונמצאו עליה נדרים, תצא שלא בכתובה".

שהתייחד עמה ובא עליה.

105. ולשון המשנה מדויק — "המקדש את האשה על מנת... ונמצאו עליה נדרים", לשון

הביאה, הלא אין עידי יחוד, ובלא עדים לא חלו הקידושין?

וכתב הרא"ה — מכיון שאשתו היא ועומדת עמו, אינה צריכה עידי יחוד, שהכל יודעים